

Arbeid er nøkkelen til velferd

Et arbeidsliv for alle

Det må legges til rette for at alle som kan og vil, skal få muligheten til å delta i arbeidslivet. Fellesforbundet støtter tiltak som bidrar til integrering, og har tro på at tiltak som Ungdomsgarantien vil lykkes med å inkludere flere unge. I tillegg må vi fortsette å jobbe for at alle arbeidstakere skal kunne leve av inntekten sin. Vi kan ikke tillate at forskjellene mellom fattig og rik fortsetter å øke, at noen blir hengende etter eller at arbeidslinja blir en fattigdomsfelle. Det vil få store negative konsekvenser for samfunnet vårt dersom vi kommer i den situasjonen at man må ha flere jobber for å få tilstrekkelig inntekt til å kunne leve av den.

Samtidig må vi ta hensyn til at ikke alle som vil, faktisk kan jobbe. De som er avhengige av offentlige ordninger i hele eller deler av livet, må være trygge på at de kan betale regningene sine. Trygdene kan ikke bli så lave at personer som av ulike grunner faller ut av arbeidslivet, må leve i fattigdom. Det er behov for en gjennomgang av trygdesatsene for å sikre at ytelsene er det sikkerhetsnett det er ment å være.

Trygghet for alle

Folketrygdens ytelser som dagpenger, sykepenger, arbeidsavklaringspenger (AAP) og uføretrygd skal sikre personer økonomisk trygghet i perioder der de står uten annen inntekt.

Fellesforbundet ser at nivået på mange ytelser ikke er høye nok til at våre medlemmer kan betale utgiftene sine. Fellesforbundets landsmøte krever at grunnlaget for ytelsene dagpenger, arbeidsavklaringspenger (AAP) og uføretrygd heves, slik at de reflekterer den tidligere inntekten på en bedre måte enn i dag. Samtidig må reglene for fribeløp og avkortning utformes slik at uføretrygden stimulerer til økt yrkesdeltakelse.

Fellesforbundets landsmøte krever at ytelser som kommer i stedet for inntekt skal medregnes i grunnlaget for feriepenger. Det må regnes feriepenger av hele perioden for alle trygdeytelser, som dagpenger, sykepenger, AAP, foreldrepenger og ved omsorgspermisjon.

Dagens dagpengeordning utgjør bare 62,4 prosent av tidligere inntekt. Under pandemien økte dagpengesatsene, fordi man så at den var for lav. Dette mener Fellesforbundets landsmøte tilsier at det er behov for en varig økning. I dagpengeordningen har arbeidstakere også en for stor egenandel da de, i tillegg til lav sats, ilegges ventetid (karenstid) før de får rett til ytelsen. Landsmøtet krever at både den alminnelige ventetiden på tre dager og forlenget ventetid på 18 uker for dagpenger, reduseres.

AAP gis til personer som aktivt forsøker å komme tilbake i arbeid, og ytelsen beregnes på bakgrunn av tidligere inntekt. Minstesatsen er satt til 2G, med unntak for personer under 25 år, der minstesatsen ble redusert til 2/3 av 2G fra 2020. Fellesforbundets landsmøte mener denne forskjellsbehandlingen har hatt uheldige konsekvenser, og krever at denne endringen reverseres.

For at arbeidsledige skal ha best mulig forutsetninger for å komme tilbake i arbeidslivet, skal alle ha mulighet til å heve sin kompetanse samtidig som de aktivt søker arbeid og mottar dagpenger.

Sykelønnsordningen er en viktig del av velferdsstaten og skal sikre personer inntekt i en sårbar periode. Da er det viktig at inntekten er forutsigbar. Fellesforbundets landsmøte mener arbeidsgiverne har fått for stor makt når de kan holde tilbake lønn dersom de er i tvil om

grunnlaget for sykemeldingen. Denne muligheten er svært inngripende for arbeidstaker. Fellesforbundets landsmøte krever at arbeidsgiver må legge legens sykemelding til grunn som dokumentasjon på sykdom. Det er lege, og ikke arbeidsgiver, som har rett til å sykemelde. I de tilfellene Nav bestrider sykemeldingen, krever Fellesforbundet at Nav prioriterer søknadene og sikrer raske utbetalinger, slik at våre medlemmer ikke må vente i lang tid før sykepengene utbetales.

Fellesforbundet ser at NAV går for langt i å overprøve sykemeldinger som har grunnlag i konflikter og trakassering på arbeidsplassen. Slike situasjoner kan også forårsake sykdom, og det er ingen vilkår i loven om årsaken til sykdommen for at den skal kunne gi rett til sykepenge. NAV må i slike tilfeller legge legens sykemelding til grunn i saksbehandlingen.

Våre medlemmer bruker mye tid på å få utbetalt både sykepenge og foreldrepenger fra NAV i de tilfellene ytelsene ikke forskutteres av arbeidsgiver. Fellesforbundets landsmøte krever at regelverket nå endres slik at alle arbeidsgivere pålegges å forskuttere ytelsene.

Arbeidstakere som opplever at arbeidsgiver går konkurs, kan få dekket deler av sine krav mot arbeidsgiver fra lønnsgarantiordningen. Denne ordningen ble vesentlig svekket av regjeringen Solberg. Selv om garantien er knyttet til grunnbeløpet i folketrygden, og dermed øker i takt med denne, mener Fellesforbundets landsmøte at garantien har blitt for liten til å kunne dekke lønnskrav og feriepenger slik det er forutsatt. Det er også utfordringer knyttet til fristene i loven og NAVs saksbehandlingstid. Landsmøtet vil på bakgrunn av dette be om en gjennomgang og styrking av loven.

Ansatte i varig tilrettelagt arbeid

Ikke alle som ønsker å jobbe har mulighet til å delta i det ordinære arbeidslivet. De er likevel viktige bidragsyttere til verdiskapning med sin arbeidsevne. Landsmøtet krever at personer med varig nedsatt arbeidsevne må få et arbeidstilbud gjennom NAV dersom de ønsker det. Varig tilrettelagt arbeid (VTA) skiller seg fra andre arbeidsmarkedstiltak ved at det er varig. Det er ikke et midlertidig tiltak for å hjelpe personer i en periode, men et arbeidstilbud som gis til personer som ikke kan få arbeid på annen måte. Arbeidsforholdet reguleres på vanlig måte av arbeidskontrakter og arbeidsmiljøloven, og arbeidstakeren mottar lønn for arbeidet. VTA-ansatte må derfor omtales og anerkjennes som arbeidstakere og likestilles med dem i øvrige regelverk.

Gjennom likestilling med andre arbeidstakere må VTA-ansatte også få de samme rettighetene, slik som rett til pensjon fra første krone og mulighet til å bruke elektronisk sykemelding. Det er nødvendig å fjerne inntektsgrensen på 0,5 G for rett til sykepenge for VTA-ansatte. Selv om lønnen kommer i tillegg til uføretrygden, er dette inntekt som VTA-ansatte regner med i sine budsjetter. Når de blir syke mister de en vesentlig del av inntekten sin, og dermed dekning til de utgiftene som lønnen vanligvis dekker. Fellesforbundet mener VTA-ansatte må få mer fleksibel bruk av egenmeldinger, og at de må omfattes av IA-avtalen.

Det er uverdige at mange personer med funksjonsnedsettelse og andre som ikke har mulighet til å delta i det ordinære arbeidslivet, blir sittende hjemme uten mulighet til å bidra inn i felleskapet. Når Fellesforbundet mener at alle som vil arbeide må få muligheten til det, omfatter det også de som faller utenfor det ordinære arbeidslivet. Skal vi lykkes med inkluderingen, trenger vi flere VTA-plasser, og vi må styrke de arbeids- og inkluderingsbedriftene som legger til rette.

Inkludering forutsetter tilrettelegging

Dersom alle som ønsker det, skal ha mulighet til å delta i arbeidslivet, forutsetter det tilrettelegging. Tilrettelegging for personer med nedsatt funksjonsevne var tidligere et av delmålene i IA-avtalen, men Solbergregjeringen flyttet det over til inkluderingsdugnaden i 2018. Dessverre har dette grepet medført at det har blitt mindre oppmerksomhet rundt tilrettelegging og inkludering av personer med funksjonsnedsettelse de senere årene. Fellesforbundets landsmøte mener det er viktig at hele arbeidslivet har tar aktivt stilling til tilrettelegging og at vi jobber aktivt for å inkludere flere personer med funksjonsnedsettelse.

Like muligheter til omsorg for barn

For Fellesforbundet har det i mange år vært en viktig sak at både menn og kvinner skal ha like muligheter til å delta i omsorgen for barn. Landsmøtet mener at foreldrepermisjonen må økes til 52 uker med full lønn. Når permisjonsperioden er over, er våre medlemmer avhengige av at de får barnehageplass til barna, uavhengig av når på året barna er født. Landsmøtet mener Fellesforbundet må arbeide for å se dette i sammenheng, slik at barnehagestart henger sammen med avslutningen av foreldrepermisjonen for alle barn.

Det er videre behov for å styrke fødetilbudet i hele landet. Fars rettigheter i forbindelse med permisjon må også styrkes, blant annet ved å øke omsorgspermisjonen fra to til fire uker. I tillegg må retten til permisjon i forbindelse med amming økes til barnet er to år.

Bolig er ikke et investeringsobjekt

Alle trenger tak over hodet. Nok gode, rimelige og trygge boliger er derfor en oppgave for felleskapet. Den norske normen er at alle skal kunne eie sin egen bolig. I dag eier nærmere 80 prosent sin egen bolig. Samtidig er det mange, særlig unge, som ønsker å eie sin egen bolig, men som ikke kommer seg inn på boligmarkedet. Det er derfor behov for tiltak som bidrar til å holde bokostnadene nede så det blir mulig å etablere seg med normal lønn.

Markedskreftene har i mange år preget store deler av utviklingen i boligmarkedet. En av hovedutfordringene i dagens boligmarked er at det de siste ti-årene har vært svært lønnsomt å investere i bolig. Dette bidrar mange steder til å presse prisene opp.

Lite regulering og for få boliger har skapt en stadig økende forventning om avkastning og fortjeneste. Bolig er blitt et investeringsobjekt for mange. Denne prisspiralen kan ikke fortsette dersom vi ønsker at alle som vil fortsatt skal ha muligheten til å eie sin egen bolig.

Utfordringene i boligmarkedet er ikke de samme i hele landet. I byene blir det stadig vanskeligere med normal lønn å komme inn på boligmarkedet, i distriktene mangler det et variert boligtilbud. I begge tilfeller er den enkeltes mulighet til å skaffe en passende bolig begrenset. Fellesforbundets landsmøte mener at folk skal kunne bo der de jobber og lever gjennom hele livet. I mange tilfeller har man behov for å bytte bolig gjennom livets ulike faser. Fellesforbundets landsmøte er opptatt av at boligmarkedet i størst mulig grad innrettes slik at også vanlige folk har mulighet til å tilpasse hvor og hvordan man bor.

Vi mangler boliger flere steder Norge. Flere rimelige boliger vil bidra til å dempe pristrykket på boligmarkedet. Skal vi ha nok tilgjengelige boliger, må det derfor bygges flere boliger som kjøpes eller leies av dem som skal bo i dem og ikke brukes som spekulasjonsobjekter. Bygging av flere rimelige boliger skal ikke bety bygging av langt flere mindre boliger eller lemping av kvalitetskrav. Fellesforbundets landsmøte mener det er avgjørende å bygge en variert sammensetning av boliger og krever at regler slik som leilighetsnormen bevares.

I påvente av nok egenkapital for å få innvilget boliglån, er det ikke uvanlig å betale høy leie på det private leiemarkedet. Det gir mindre mulighet for å spare. Fellesforbundet mener at dokumentasjon av langvarig, høy betalingsevne bør være en del av vurderingsgrunnet når banken skal inngå avtale om boliglån.

Kommunene har en viktig rolle i å tilrettelegge for bygging av boliger. Landsmøtet i Fellesforbundet krever at alle kommuner har planer som tilrettelegger for nødvendig arealer for boligbygging slik at dette ikke bidrar til press på boligprisene. Vann- og avløpsanlegg er en viktig infrastruktur for å tilrettelegge for boligbygging. Fellesforbundets landsmøte mener det er viktig at disse tjenestene eies av det offentlige. Husbankens ordning med startlån til kommuner gjør at flere som har slitt med å få lån i en vanlig bank, kan få lån fra kommunen. Det gir flere muligheten til å kjøpe egen bolig, og Fellesforbundets landsmøte krever at ordningen videreutvikles.

Boligbyggelagene, som ble stiftet for å sikre tilgangen på rimelige, trygge og gode boliger på medlemmenes premisser, har vært viktige for å sikre tilgang på boliger. Fellesforbundets landsmøte mener boligbyggelagene fortsatt har en viktig rolle gjennom å prioritere disse oppgavene. Ikke minst har boligbyggelagene og staten en felles oppgave i å sikre at det bygges tilstrekkelig med boliger også i nedgangstider. Våre behov for en passende bolig svinger ikke med konjunktorene.

Fellesforbundets landsmøte krever at det satses på alternative boligkjøpsmodeller, slik som Leie-til-eie og deleie. Modellene må utvikles og tas i bruk mer enn det gjør i dag for å hjelpe flere inn på boligmarkedet. Modellene må være trygge, forutsigbare og grundig regulert, og ikke ha som formål å skape profitt.

Fellesforbundets landsmøte krever at det satses på ikke-kommersiell boligutbygging som har som formål å skape et mer rettferdig og trygt boligmarked. Stat og kommunene må spille en aktiv rolle, sammen med ideelle aktører som boligkooperasjoner, samskipnader og andre ikke-kommersielle aktører. Husbanken er et viktig redskap for en sosial boligpolitikk. Husbankens ordninger må derfor fremover styrkes og utvikles.

Bostøtte er et av husbankens viktigste boligpolitiske tiltak. Den øvre grensen for den statlige støtteordningen Bostøtte er i dag for lav og flere som trenger støtte faller utenfor ordningen. Fellesforbundets landsmøte krever at inntektsgrensen for å kvalifisere til bostøtte løftes, og knyttes til grunnbeløpet i folketrygden. På den måten vil inntektsgrensen følge prisutviklingen i resten av samfunnet.

Selv om mange eier boligen de bor i, er det nesten en million mennesker som leier boligen de bor i, særlig blant yngre og de med varig lav inntekt. I dagens leiemarked er det et skjevt maktforhold mellom utleier og leietaker. Fellesforbundets landsmøte krever at leietakers rettigheter og beskyttelse styrkes og utleiers plikter tydeliggjøres i lovverket, heriblant Husleieloven.

Alle skal kunne bo i en trygg bolig. Landsmøtet mener normen i leiemarkedet må være langvarige leieforhold som skaper stabilitet og forutsigbarhet for leietaker.

Det ikke uvanlig å leie en bolig med vesentlige mangler eller helseskadelige forhold. Fellesforbundet mener at leietaker må ha bedre muligheter til å melde ifra om kritikkverdige forhold og brudd på husleieloven, uten å frykte sanksjoner fra utleier. Brudd må få direkte

konsekvenser. For at det skal være mulig må det finnes et aktivt tilsynsorgan som kan kontrollere at utleier opprettholder en minstestandard.

Ved å bygge flere studentboliger sørger vi for at flere unge får et rimeligere botilbud, samtidig som det bidrar til å lette trykke på det private leiemarkedet. Mindre konkurranse i leiemarkedet kan bidra til å redusere leieprisene og komme andre leietakere til gode så vel som studenter. Fellesforbundets landsmøte krever at staten gjennom eksisterende tilskuddsordning legger til rette for økt bygging av flere studentboliger gjennom studentsamskipnader og andre ikke-kommersielle aktører.

Skal vi løse dagens store og sammensatte utfordringer i boligmarkedet mener Fellesforbundets landsmøte at vi må se på helheten i boligmarkedet. Tiden er nå moden for å lage en bolig politisk reform, og landsmøtet i Fellesforbundet krever derfor at regjeringen legger fram en plan for en bærekraftig boligpolitikk.

God helse gir bedre liv

Dårlig mental helse og psykiske lidelser var lenge temaer som var tabu og forbundet med mye skam. De senere årene har det blitt mer åpenhet rundt temaet som en viktig brikke i menneskers helhetlige helse. Mens flere kvinner enn menn lider av depresjon, er det flest menn som begår selvmord og har høyest forekomst av rusmisbruk, vold, som offer for vold, og kriminalitet. Psykisk helse må derfor få større oppmerksomhet både i menn og kvinners møte med både helsevesenet og i arbeidslivet. Fellesforbundets landsmøte krever at mental helse blir en fullverdig del av den garanterte helsehjelpen i Norge.

Fellesforbundets landsmøte mener tannhelse er en viktig del av folks helse og må inn som en naturlig del av egenandelsordningen.

I Norge får alle kvinner i alderen 50 til 69 år invitasjon til røntgenundersøkelse av brystene gjennom mammografiprogrammet. Da det ikke er en direkte medisinsk indikasjon på at man trenger undersøkelsen, er undersøkelsen ikke inne i egenandelsordningen. Fellesforbundets landsmøte krever at en så viktig undersøkelse som alle kvinner oppfordres til å delta i, skal være en del av frikortordningen.

HPV-vaksinen har hatt god effekt. Landsmøtet mener vaksinen må være gratis for alle kvinner uavhengig av alder. På sikt bør også menn inkluderes i et opplegg med gratis vaksine. Menstruasjon er for mange kvinner en naturlig del av livet. Bind og tamponger koster, og er for mange en dyr nødvendighet. Flere fylkeskommuner har innført ulike prøveprosjekter med gratis bind og tamponger for elever ved videregående skoler. Fellesforbundets landsmøte mener at produkter som bind, tamponger og andre mens-produkter må gjøres gratis og lett tilgjengelig for ungdommer, og deretter bli momsfrie for på sikt å bli gratis for alle.